

STOKVIS EXPRES

PERSONEELSORGAAN R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.

REDACTIE: H. G. PELIKAAN
A. F. KARREMAN
M. SOESMAN
AFD. PUBLICITEIT -
ROTTERDAM

Dr. H. J. STOKVIS M.B.E.

1938 — 25 oktober — 1963

Voor mij ligt een boekwerk getiteld:
BRETTON WOODS
en het
INTERNATIONAAL MONETAIR
BESTEL

Op de eerste pagina staat onder deze
titel:

PROEFSCHRIFT

Ter verkrijging van de graad van
doctor in de economische weten-
schappen aan de Nederlandsche
Economische Hoogeschool te Rot-
terdam, op gezag van den rector
magnificus Mr. Ph. A. N. Houwing,
Hoogleraar in het privaatsrecht, in
het openbaar te verdedigen in het
gebouw der Hoogeschool op 22
januari 1948, des namiddags te 4
uur.

Dit proefschrift stoelt niet alleen op
een in 1935 met goed gevolg afgelegd
doctoraal examen in de economische
wetenschappen en een daarmee beëin-
digde academische opleiding, maar
daarenboven op een 10-jarige ervaring
in het internationale economische leven
en een meer dan 100-jarige zakelijke
familietraditie.

Dit proefschrift is namelijk afkomstig
van onze huidige jubilaris, die in 1938
zijn intrede in onze vennootschap deed
en wiens overgrootvader in 1844 de
grondvesten tot onze onderneming legde,
de onderneming waarvan thans de jubi-
laris in het directorium de enige naam-
drager is. Het is — zoals u zult be-
grijpen — niet mijn taak om thans na
15 jaar beschouwingen over dit proef-
schrift te houden. Ik haal het aan, om-
dat het onderwerp dat mijn huidige
collega destijds koos om de doctors-
graad te behalen m.i. een juist beeld
geeft van de belangstelling voor het in-
ternationale samenspel in de economi-
sche wereldhuishouding, die onze jubi-
laris nog steeds op de meest actieve
wijze nastreeft.

Bretton Woods toch trachtte na de
ontwrichting door de tweede wereld-
oorlog opnieuw spelregels op te bouwen
om het internationale ruilverkeer door
een ordening der internationale ruil-
middelen in voor alle betrokkenen aan-
vaardbare banen te leiden.

Om hiertoe te geraken waren interna-
tionale instituten noodzakelijk. Na in zijn
proefschrift deze instituten onder de loep
te hebben genomen en er in positieve zin
op te hebben gereageerd, besluit de
schrijver dan als volgt:

Het schip is goed gebouwd. Moge
de evolutie de volgende jaren dit
schip van een goed kompas voor-
zien, dan is een goede vaart ver-
zekerd en dit is toch het uitgangs-

punt dat elke bouwer van een schip
voor ogen heeft.

48 landen waren bij de voorstellen
van Bretton Woods betrokken. Vogels
van diverse pluimage, o.a.

U.S.A. en de Sowjet Unie
Haïti en de Dominicaanse Republiek
4 landen van de huidige E.E.G.
(Frankrijk en de Beneluxlanden)

(Vervolg op pagina 2).

een korte levensbeschrijving van Dr. H. J. STOKVIS M.B.E.

Bij de viering van zijn 25-jarig jubileum lijkt het ons nuttig voor alle leden van onze grote „Stokvis-familie” iets meer over het werken en leven van Meneer Harry te vertellen.

Hij werd, evenals zijn broer Meneer Fred, geboren in Rotterdam op de Nieuwe Binnenweg. Dat gebeurde in 1911, het jaar dat het nieuwe gebouw van Stokvis aan de Westzeedijk praktisch gereed was. Het jaar 1911 was ook een bijzonder goed wijnjaar. Goede wijn behoeft geen krans en dat is ook niet nodig voor de jubilaris. Een eenvoudige levensbeschrijving is voldoende.

In het bevolkingsregister staat Meneer Harry ingeschreven onder de naam Harold Jules maar Harold is zo'n deftig woord en daarom werd hij „in de wandeling” altijd aangesproken met de naam Harry en is bij ons bekend als Meneer Harry.

★

Meneer Harry bezocht het Nederlands Lyceum van Prof. Casimir in Den Haag en deed in 1927 op 16-jarige leeftijd eindexamen; hij behaalde daarbij buitengewoon mooie cijfers. Hij besloot te gaan studeren aan de Economische Hoogeschool te Rotterdam aan de Pieter de Hoochweg. Naast de hoofdvakken Theoretische Economie en Bedrijfsleer (organisatie en techniek van de handel en het financiewezen der onderneming) besteedde hij bijzonder veel aandacht aan het vak Geld-, krediet- en

bankwezen. Zo volgde hij o.m. het privatissimum van prof. G. M. Verrijn Stuart (nu voorzitter van de S.E.R.), een regelmatige bijeenkomst van geïnteres-

Buitengewoon mooie cijfers op het Lyceum...

seerde studenten, waarbij pre-adviezen werden uitgebracht waarover gedebatteerd werd. Door Meneer Harry werd een pre-advies verdedigd over „Neutraal geld.” Hij wilde waardevast geld hebben en beval aan een middel in deze standaard, waarbij de functie van het goud alleen als internationaal betalingsmiddel gehandhaafd zou blijven. Levendig werd hierover gedebatteerd o.a. met de tegenwoordige prof. dr. G. Brouwers (secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken) en de heer drs. A. B. Speekenbrink (oud-gouverneur van Curaçao) en de heer prof. dr. D. Renooy (thans directeur van de Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.).

Maar hij had ook belangstelling voor de studievakken Koloniale Politiek (prof. Stibbe) en Koloniale Economie (prof. Gonggrijp). Eveneens in een geheel andere richting zoals Fabriekskostprijsberekening (prof. Goudriaan) en Psychologie van de Reclame (prof. Goudriaan). In 1935 slaagde Meneer Harry voor zijn doctoraal examen en was toen econ. drs. Hij was toen 24 jaar oud en had zijn studie enige malen voor langere tijd onderbroken.

★

Zo maakte hij in 1929/1930 met zijn ouders een wereldreis, die bijna een vol jaar duurde en waarbij een uitgebreid bezoek aan Nederlandsch-Indië werd gebracht. Meneer Louis, de vader van de

(Vervolg van voorpagina).

en Groot-Brittannië
Zuid-Afrika en Ethiopië
China (toen nog Tschang Kai
Tschek) en Polen
enz. enz.

De tegenstellingen zijn legio.

Het zou daarom interessant zijn te weten in hoeverre „dit schip van een goed kompas” was voorzien en in welke mate de „goede vaart” is gebleken mogelijk te zijn.

Vast staat m.i. dat het geloof van onze jubilaris in de positieve waarde van het internationale zakelijke samenspel nog in sterke mate aanwezig is. In vele organisaties ijvert Dr. H. J. Stokvis voor dit goede samenspel. Daarbij wijst hij steeds met de grootste nadruk — hoe kan het anders — op de rol die de handel daarbij speelt. Daardoor maakt de jubilaris zich bijzonder verdienstelijk voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven en voor onze onderneming in het bijzonder.

★

Velen, die met mij ervan overtuigd zijn, dat de nabije toekomst voor ons bedrijf weliswaar in Nederland ligt, beseffen ten volle dat de bouw aan deze toekomst zonder export een uiterst hachelijke onderneming zou zijn. De nauwe banden die onze zaak met zo veel Nederlandse industrieën onderhoudt, legt ons de verplichting op, een afzet

van de produkten dezer bedrijven te verzekeren. Voor de Nederlandse markt is dat alleen mogelijk als de kostprijs met de produkten der bedrijven uit de andere landen van de gemeenschappelijke markt kan concurreren en dat kan slechts bij een produktie in grote hoeveelheden, zoals dit in Italië, West-Duitsland en Frankrijk het geval is.

Ook om aan deze verplichtingen te voldoen bestaan spelregels: ook om deze taak te kunnen uitvoeren is een systeem met leiding en geloof in systeem en leiding noodzakelijk. Net als bij het internationaal monetair bestel. Het systeem voor dit bestel zou Bretton Woods moeten zijn. In ons geval moet de internationale Stokvis-organisatie met haar net van kontakten, van spelregels tussen moedermaatschappij en dochters en tussen de dochters onderling, deze taak vervullen.

Een vergelijking met Bretton Woods gaat in vele opzichten niet op. Maar ook in onze internationale organisatie is er een centraal systeem; ook in onze internationale organisatie zijn er onderlinge tegenstellingen; ook bij ons gaat de evolutie soms stormachtig, soms langs de wegen der geleidelijkheid. En als spil in deze internationale Stokvis-aktie staat onze jubilaris, mede door zijn studie en wetenschappelijke belangstelling.

Het spreekt vanzelf dat als lid van het Directorium ener zaak, die sedert meer dan een eeuw in Nederland ver-

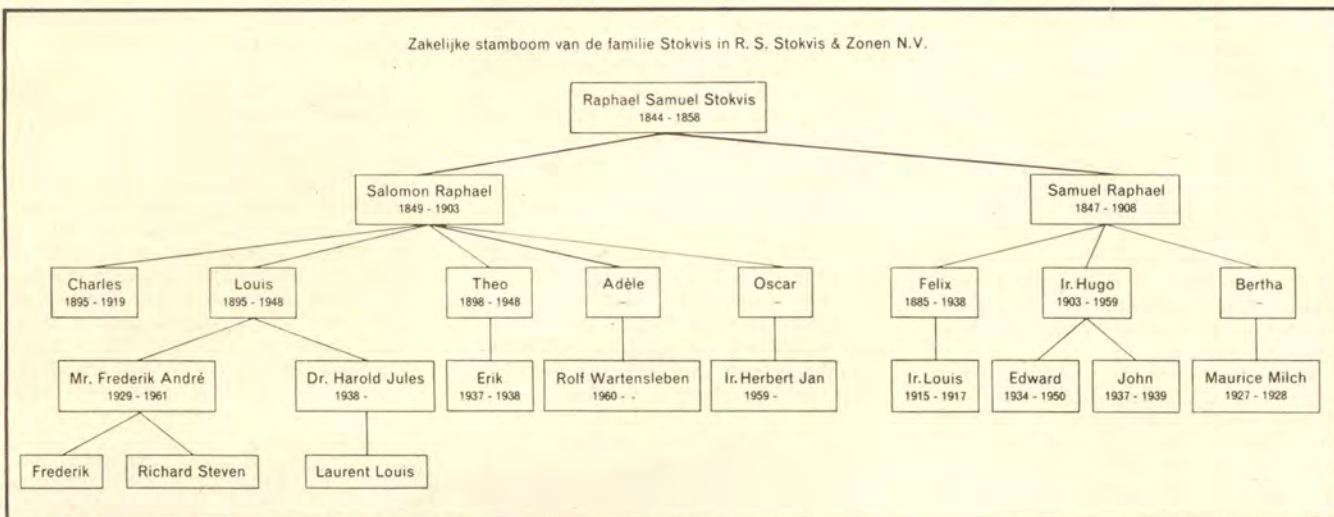
ankerd is, het werk en de belangstelling van Dr. Stokvis niet alleen in de internationale activiteiten onzer zaak zich weerspiegelen. Maar zonder de op het binnenland gerichte werkzaamheden te kort te doen meen ik toch, dat ik van deze plaats, mede namens de heren Dubru en Tieleman jegens de jubilaris onze bijzondere dank moet uitspreken voor zijn onvermoeid werken voor de opbouw van de internationale Stokvis-organisatie, voorheen in Indonesië en thans in de rest van de wereld.

Ik wil in onze dank gaarne mevrouw Stokvis betrekken. Wij denken met dankbare bewondering terug aan de tijd gedurende welke zij in Indonesië in dikwijls moeilijke omstandigheden haar echtgenoot bij zijn zware taak terzijde heeft willen staan. Ook voor de vele representatieve verplichtingen, die zij nog steeds op de haar eigen charmante wijze op zich neemt, zijn wij haar grote dank verschuldigd en last but not least zijn wij haar erkentelijk, dat zij steeds opnieuw haar echtgenoot afstaat voor de vele en dikwijls langdurige reizen die hij in het belang der onderneming moet maken.

Met het aanbieden van de welgemeende felicitaties der directieleden spreek ik de hoop uit, dat gij, Collega Harry, in goede gezondheid temidden van diegenen, die u dierbaar zijn, nog vele jaren getuige moge zijn van de goede vaart van het Stokvis-schip.

A. BOSNAK

Zakelijke stamboom van de familie Stokvis in R. S. Stokvis & Zonen N.V.

JAARTALLEN HEBBEN BETREKKING OP DIENSTJAREN IN DE FIRMA

Heren Fred en Harry, had destijds (1907) Lindeteves-Stokvis opgericht en was commissaris van deze maatschappij. Op Sumatra en Java werden daarom bijna alle Lindeteves-Stokvis kantoren bezocht. De heer Harry vond dat een mooie onderneming en was bijzonder onder de indruk van de schoonheid en bekoring van het land. Weinig kon hij toen vermoeden, dat hij later aldaar Javastaal-Stokvis zou oprichten en leiden. Maar de indrukken toen opgedaan hebben zeker invloed gehad op zijn latere besluit. Ook Singapore, Indo-China, Hongkong en China (Macao, Canton, Shanghai, Tientsin en Peking) werden bezocht. Daarna kwam Japan aan de beurt en als laatste etappe werden de Verenigde Staten van Amerika volledig doorkruist. De terugreis had plaats per s.s. Statendam. Deze reis deed de ogen van de heer Harry opengaan voor de wereld. Zij verbreedde zijn horizon.

Een andere, langere onderbreking van zijn studie was de militaire dienst. In 1933 kwam hij onder de wapenen als gewoon dienstplichtige en kreeg een officiersopleiding bij het Korps Motor-dienst in Haarlem in de Ripperda kazerne. Het was het jaar, dat er relletjes waren in Amsterdam en tevens het jaar, dat Hitler aan de macht kwam in Duitsland. In 1934 was hij nog in dienst. In dat jaar vond het plebisciet in het Saargebied plaats.

In dienst deed hij kennis op in motorteknik en trailer-rijden; draaien en achteruitrijden was één van zijn specialiteiten. Hij gaf daar zelfs les in. In 1935 werd hij beëdigd tot 2e luitenant.

★

In 1938, op 27-jarige leeftijd, deed Meneer Harry zijn intrede bij Stokvis. Hij begon op het secretariaat waar toen reeds de heer Tieleman en mej. Kooiman werkzaam waren en de heer Perdijk en ook de heer v. Wallenee (organisatie) zaten. Daarna ging hij kennis opdoen bij de Afdelingen Automateriaal en Rijwielen. De heren Tijssen en De Krijger leidden resp. de afdeling Automateriaal- en Garage-outillage. Werkzaam waren daar toen de heren Koster, administrateur en „still going strong”, Van der Ent (nu hoofdvertegenwoordiger in Middelburg), Van de Nieuwenhuizen (nu vertegenwoordiger

in Groningen) en Hillebrandt (kaart-systeem). Bij rijwielen had de heer Schneider de leiding en daar waren werkzaam de heren Erwich (nu gepensioneerd), Vonk en Van Vliet.

Al deze afdelingen waren deel van de groep van de heer E. Eriksson.

In het magazijn Automateriaal werd materiaalkennis vergaard, hetgeen hem — naar zijn zeggen — goed werd uitgelegd door de magazijnmeester, de heer Stentler.

Van de directie kreeg Meneer Harry een opdracht om een studie te maken van de Nederlandsche Kroon Fabriek. De fabricage vond gedeeltelijk in een fabrieksruijme buiten het kantoor plaats en gedeeltelijk op de bovenverdieping van het kantoorgebouw Westzeedijk. Bij het onderzoek werd een uitgebreide kostprijsberekening gemaakt, waarbij de kosten per bewerking zeer nauwkeurig werden vastgesteld, gesplitst in vaste en variabele kosten. Dit ter beoordeling van de efficiency en van de prijspolitiek. Deze studie werd gedeeltelijk gezamenlijk gedaan met de heer Hüsen, die zich ook toen reeds bijzonder voor de rijwielfabricage interesseerde.

Van uitvoering van de aanbevelingen van dat rapport, dat in mei 1939 gereed kwam, kon niet veel komen door de naderende tweede wereldoorlog.

★

De 24ste augustus 1939 breekt een nieuwe periode in het leven van de heer Harry aan: de mobilisatietijd en de oorlog.

Opgeroepen bij voormobilisatie in Amsterdam werd meneer Harry commandant van het detachement motorvoertuigen van de 4e Verbandplaatsafdeling van het IVE legerkorps. Auto's moesten gevorderd worden en alles ingericht. Van de heer Schwab, toentertijd directeur van het kantoor Amsterdam werd veel steun ondervonden.

Op 10 mei 1940 vielen de Duitsers ons land binnen. Dit was de avond tevoren bekend en de nodige maatregelen waren getroffen en het detachement was klaar voor zijn taak. Het mocht echter niet baten. De terugtocht van het IVE legerkorps via de weg Hilversum - Weesp - Amsterdam naar Amsterdam werd bevolen en uitgevoerd. In Amsterdam werd de Sieberg-garage aan het Scheldeplein gevorderd alsmede en-

kele scholen. De capitulatie kwam. Meneer Harry hield een rede voor zijn manschappen, waarin hij zei, dat er weliswaar een veldslag verloren was, maar nog niet de oorlog. De Duitsers deden hun intocht. Een van de manschappen snelde naar Hotel Krasnapolsky, waar het hoofdkwartier van de Duitse Wehrmacht gevestigd was en diende een klacht in tegen zijn commandant (de heer Harry) omdat deze een opruijende, tegen de Duitsers gerichte redevoering voor de troep zou hebben gehouden. Het Duitse hoofdkwartier wilde als gevolg daarvan het detachement voor gewondenvervoer naar het Front zenden aan Duitse kant. Dank zij de energieke houding van de commandant van de heer Harry, majoor dr. Kellermann Slotemaker kon dit worden voorkomen. De verrader werd in streng arrest gesteld.

Het detachement had de beschikking over veel verbandmiddelen, zeep en dekens. Al het materiaal moest aan de Duitsers worden ingeleverd. Hoewel de Nederlandse militairen krijgsgevangenen waren en de stad niet mochten verlaten, besloot de heer Harry een colonne met alle goederen naar Rotterdam te laten rijden. Zo werd gedaan. Hij werd niet tegengehouden en alles kon aan het Erasmiaans Gymnasium worden afgeleverd alwaar de goederen in ontvangst werden genomen voor distributie aan de door het bombardement getroffen bevolking.

De troepen binnen de waterlinie werden naar huis gestuurd en Meneer Harry werd aldus gedemobiliseerd.

Voorjaar 1942 gaven de Duitsers aan de heren Louis, Fred en Harry toestemming het land te verlaten. Met een transport van 22 mensen werd naar Spanje gereisd. De heer Fred bereikte via Cuba Canada waar hij zich direct meldde voor de Irenebrigade. Meneer Harry ging via Lissabon per watervliegtuig naar Engeland en meldde zich vanzelfsprekend direct weer voor militaire dienst.

Hij onderging training in Engeland en in Canada en werd ingedeeld als verbindingsofficier in het Eerste Canadese Leger bij het 18th Armoured Car Regiment (18de Pantser Auto Regiment) van de Manitoba Dragoons (Manitoba Dragonders), een verkenningafdeling.

ERRATUM

Op pagina 2, 3e kolom, 6e regel van boven, gelieve U de woorden „middel in deze standaard” te vervangen door het woord „index-standaard”.

Deze had tot taak tactische inlichtingen in te winnen omtrent de vijand en moest tevens het spaarzaam bewaakte front in Vlaanderen houden.

Maarschalk Montgomery had namelijk de goede gewoonte, indien hij niet in de aanval was, de hoofdmacht steeds op behoorlijke afstand ter beschikking te houden om naar alle kanten te kunnen opereren indien nodig.

Bij Moerkerke (bij Maldechem, niet ver van Zeeuws-Vlaanderen), tijdens een rit met een jeep langs het front werd Meneer Harry gewond door een Teller landmijn. Een Canadese kapitein naast hem werd gedood.

Toen de aanval in Nederland werd ingezet, werd hij ingedeeld bij het 1ste British Corps, Intelligence A. De taak was wederom het inwinnen van tactische gegevens betreffende de vijand vlak voor het front. Hij ontdekte o.a. een V-1 bom-lanceerinstallatie, die gebouwd was in de suikerfabriek te Puttershoek en die veel last bezorgde doch die daarna onschadelijk gemaakt kon worden. Hij had een actief aandeel in de voorbereidingen van de bevrijding van Bergen op Zoom, was één van de eerste Nederlandse officieren in Breda en wist een hachelijke situatie in Hilvarenbeek (bij Tilburg) op te klaren waarbij hij terugkwam met drie krijsgesvangenen. Een keer was hij per abuis in een nog door de Duitsers bezette stad gereden (Brecht) maar wist bijzonder snel te draaien en hij kwam heelhuids in eigen linie terug.

Toen de wapenstilstand in Wageningen getekend werd, was hij in Duitsland in Reede. Direct daarop ging hij naar Den Haag waar hij Oom Leo (de heer Leo van der Heem, die door iedereen Oom Leo werd genoemd) opzocht en bij hem logeerde. Hij ontmoette toen direct in Den Haag zijn broer, na hem tijdens de campagne slechts één keer ontmoet te hebben in Goes bij de Korarbeiders.

Toen hij merkte, dat degenen die hem dierbaar waren geen brandstof meer hadden om te koken, draalde hij niet en ging naar zijn ouderlijk huis gewapend met hamer en zaag en sloopte een mooie houten trap voor dat doel. Later bracht hij uit Duitsland regelmatig kolen en levensmiddelen mee.

Van mei 1945 tot 1 januari 1946 was hij gelegerd in Iserlohn en was overgegaan naar Intelligence B (Security) (Veiligheid). Hij moest zorgen voor de grensbewaking aan de Duitse zijde van ons land. Hij regelde de terugkeer van vele Nederlanders, die dwangarbeiders waren in Duitsland naar Nederland en omgekeerd bracht hij vele Duitsers, die naar Nederland geëvacueerd waren terug naar Duitsland.

„Werkspoor” deed in die tijd een beroep op hem om te proberen haar machines, die in 1944 naar Duitsland weggevoerd waren, terug te vinden en terug te halen. Hij wist de Duitse expediteur in Bremerhaven op te sporen, die destijds de machines gedistribueerd had over de verschillende werven en werkplaatsen en wist de officier van de „Kriegsmarine” te vinden, die voor de uitvoering verantwoordelijk was geweest. Hij nam de laatste (een Nazi) in dienst. De Nederlandsche Bank kon toen wel wat Duitse Markten missen en met het stellen van een tijdlimiet en een premie bij goed resultaat werd in korte

tijd alles teruggevonden en teruggezonden. De enige, die daarbij geen medewerking wilde verlenen was de toenmalige directie van de Norddeutsche Lloyd. Eerst probeerde Meneer Harry een beroep op hun eer te doen. Hij zei toch niet te kunnen geloven, dat Bremen — met zo'n lange traditie als Hanzestad — zo diep gezonken zou zijn, dat zij met gestolen machines zou willen werken. Toen het effect negatief was, zei Meneer Harry: „dan is mijn antwoord dit” en hij legde zijn revolver op tafel. „Als het niet goedschiks gaat, dan maar kwaadschiks, maar vinden en terugkrijgen zullen wij de geroofde machines.” En dit gelukte ook. Bij de rondgang door de werkplaatsen werden door de

weinig buitenlanders verleend. De uitreiking had plechtig plaats op het Binnenhof in Den Haag voor de Ridderzaal.

★

In januari 1946 begon weer een nieuwe periode. Lindeteves had het contract van samenwerking met Stokvis opgezegd en het afzetgebied van Nederlands-Indië dreigde verloren te gaan. De directie van Stokvis, de heer Van Randwijk, Meneer Fred, Oom Leo en de heer Bölger vroegen aan de heer Harry of hij zich met het terugwinnen van het afzetgebied wilde belasten. Deze taak werd aanvaard. Javastal Stokvis N.V. werd opgericht. De heer Harry werd daarvan directeur. Hij vertrok naar Ned. Indië en binnen zeer korte tijd werd

Meneer Harry directeur van Javastal-Stokvis. Op bovenstaande foto uit 1946 ziet u van links naar rechts: wijlen de heer Leo van der Heem, de heer J. van Randwijk en meneer Harry.

arbeiders zelf de machines aangewezen, die zij uit Holland hadden gekregen. Nummers werden vergeleken en alles teruggeëxpédieerd, behalve 2 kleine draaibanken, die de Amerikanen in de machinekamer van het m.s. Europa hadden gemonteerd.

Als waardering voor zijn diensten tijdens de oorlog werd hem door de Britse Regering een hoge onderscheiding verleend. Hij werd namelijk benoemd tot „Member of the most excellent Order of the British Empire” (M.B.E.) Military Division voor „Distinguished Service.” Deze onderscheiding wordt aan

een bloeiende maatschappij opgebouwd met 15 verkoopkantoren en 700 man personeel.

Ondertussen had Meneer Harry jaren gewerkt aan zijn proefschrift. In 1948 kwam hij naar Nederland om te promoveren. De promotie had plaats onder leiding van prof. Posthuma en de dissertatie heette: „De Bretton Woods voorstellen en de internationale monetaire constellatie”. Dit boek werd opgenomen als een deel van geselecteerde economische geschriften.

In 1952 werd met grote luister het eerste Lustrum van Javastal-Stokvis ge-

viert. De omvang van het bedrijf was ongeveer één derde van de moedermaatschappij in Nederland. Iets bijzonders en nieuw was de samenwerking met een Indonesische partner: het Fonds van het Mangkunegarase Rijk. De samenwerking tussen ir. Abdul Karim, de directeur benoemd door de Indonesische partner en Meneer Harry, was voorbeeldig.

Beiden hadden groot respect en sympathie voor elkaar en hadden geen geheimen voor elkaar. Het vertrouwen was volledig. De karakters waren verschillend: de heer Karim zeer helder, kalmer en meer didactisch en de heer Harry meer impulsief, met een grote dandrang en doorzettingsvermogen. Beiden met een enorme werkkracht en groot plichtsbef en visie. Zij vulden elkaar goed aan.

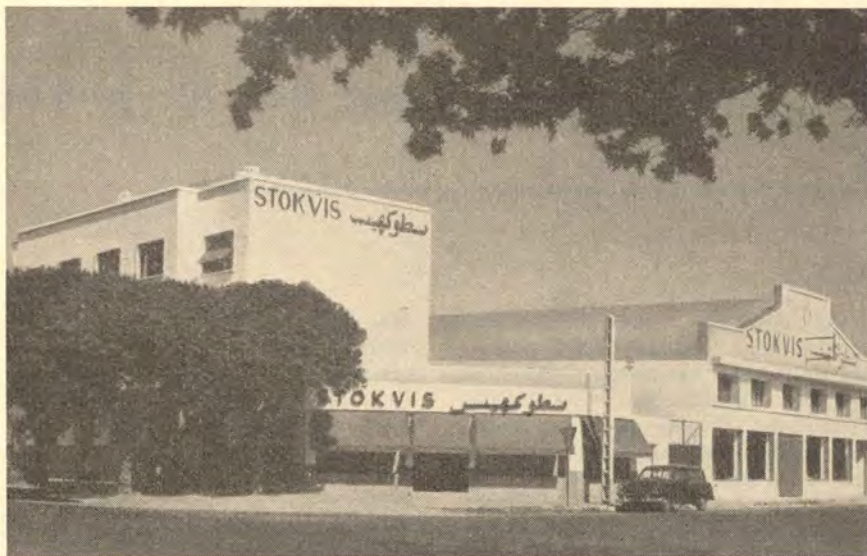
In 1955 nam Meneer Harry afscheid van Javastaal-Stokvis. In 1957 werd Javastaal-Stokvis, als onderdeel van de maatregelen om Ned. Nieuw-Guinea bij Indonesië te voegen, genationaliseerd. Dit afkappen van wat gezamenlijk met zoveel inspanningen was opgebouwd, was een grote slag en heeft de heer Harry sterk aangegrepen.

★

Intussen was door de heer Harry ook in Singapore een Stokvis-maatschappij opgericht met kantoren in Singapore, Kuala Lumpur, Ipoh en Penang. Oom Leo had de vertegenwoordiging van de Van der Heem producten daaraan toevertrouwd en heeft gelukkig daarvan nooit spijt behoeven te hebben. Het werd één van de belangrijkste exportgebieden voor v. d. Heem artikelen, hetgeen ten voordele was voor ons concern.

Een nieuwe periode brak aan in 1956. Op 1 januari 1956 werd de heer Harry benoemd tot directeur van R. S. Stokvis & Zonen N.V. Met de ervaring in Indonesië, Singapore en Malakka lag het voor de hand, dat hij zich eerst zou concentreren op de buitenlandse kantoren en de export-afdelingen. Dit gebeurde dan ook en hij nam de Export Afdeling en de Nautische Afdeling onder zijn vleugelen. Vele nieuwe dochters, die hij gaarne als „zijn plantjes” aanmerkt, werden opgericht. Vele daarvan waren een voortzetting van het werk, dat reeds was verricht, zo de bureaus in Suriname, de Nederlandse Antillen, zo de meeste bureaus in Afrika o.a. in Marocco, Sénégal en de Ivoorkust. Zo werd ook verder gewerkt aan de opbouw van Interland GmbH in Duitsland. Andere buitenlandse kantoren werden eraan toegevoegd zoals Nigeria in Afrika, Venezuela in Amerika en in Europa Stokvis International in België en het Walton-on-Thames kantoor in Engeland. In het kader van de E.E.G. volgden het Athenekantoor, een klein begin in Italië: Stokvis & Figli te Milaan en staat een tweede kantoor in Frankrijk, speciaal voor de huishoudelijke lijn, in Parijs op de helling om gelanceerd te worden.

Al deze „plantjes” moeten verzorgd worden en vragen veel inspanning, veel werk en veel reizen. Deze routine-inspectiereizen zijn bijzonder vermoeiend, maar nodig. Sommige van deze „plantjes” groeien bijzonder voorspoedig; andere langzamer. Zonder de andere kantoren te kort te doen of daarom min-

Het fraaie kantoor van Stokvis Nord Afrique in Casablanca, Marokko.

der te geven is Meneer Harry toch wel zeer trots op Stokvis Nord Afrique in Casablanca in Marokko, dat een goede derde geworden is in het Stokvis-concern, na Rotterdam en Stokvis Paris.

De heer Harry acht een grote export-inspanning met eigen kantoren in het buitenland een „moet” voor een maatschappij als de onze wil deze levend blijven en opgewassen blijven tegen de internationale concurrentie en de uitshakelingstendensen. Dat is van het grootste belang voor de binnenlandse positie van Stokvis. Deze politiek werd ook door de voorvaders reeds ingezet. Kantoren als Stokvis Parijs, Brussel en New York bestaan reeds 50 jaren.

29 oktober 1961 was een zwarte dag voor Stokvis en voor Meneer Harry in het bijzonder. Het overlijden van Meneer Fred beleefde hij als een ramp. Dit heeft hem diep geroerd. Natuurlijk het meest in het persoonlijke vlak maar

ook in het zakelijke. Wat dit laatste betreft, was hij ineens de enige overgeblevene Stokvis in de directie, ineens was hij de oudst benoemde directeur. Een enorme verantwoordelijkheid werd hem door het noodlot op de schouders gedrukt. Hij heeft dit moedig aanvaard. Als gevolg daarvan is hij zich ook meer met het binnenland gaan bezighouden en heeft hij het dagelijkse toezicht van enige commerciële afdelingen en verkoopkantoren op zich genomen.

★

Een levensbeschrijving is niet volledig indien wij niet even aandacht zouden besteden aan de verschillende functies van de heer Harry buiten ons bedrijf. Het bekleeden van een directie-post betekent ook optreden naar buiten toe. Dat hoort er nu eenmaal bij. Zo is de heer Harry lid van de z.g. Commissie Oeyevaar: Adviescollege voor de Economische- en Handelsvoorlichting en is hij voor het Verbond van de Nederlandsche Groothandel bestuurslid van het Centraal Orgaan voor de economische betrekkingen met het Buitenland. Hij is ook bestuurslid van de VENO (Verbond van Ned. exporteurs). Verder bestuurslid van de Anglo Dutch Trade Council, curator van het Afrika-Instituut, curator van het U.S.S.R.-Instituut en curator van de Export Studieweken van het N.O.I.B. (Nijenrode). Hij is voorts president-commissaris van de Automatic Screw Works (A.S.W.) te Nijmegen, van de Nederlandsche Kroon Fabriek te Uden en is verder commissaris van de Nederlandsche Bioscoop Theaters (N.B.T.), de Hilversumsche Meubelfabrieken te Tiel en de Eerste Nederlandsche Gasmeterfabriek George Wilson te Den Haag.

Alles bij elkaar genomen mogen we wel zeggen, dat de 25 jaren wel besteed zijn. Zij zijn gekenmerkt door hard werken, veel strijd en veel zorgen. Wij mogen de heer Harry dankbaar zijn voor wat hij voor onze zaak heeft gedaan. Vele opofferingen heeft hij zich getroost, hij en zijn gezin. Hij heeft Stokvis trouw gediend naar beste vermogen en hij heeft de tradities van het Stokvis geslacht steeds hoog gehouden en houdt deze hoog. Moge dit nog jaren het geval zijn dat is zeker de wens van u allen en van uw redactie.

Stokvis International is het internationale broertje van de Erres (Stokvis) Express. Op initiatief van meneer Harry werd het in januari 1959 opgericht. Het verschijnt elk kwartaal in het Engels en het Frans en gaat naar de medewerkers op alle buitenlandse kantoren. In elk nummer schrijft meneer Harry een uitgebreide beschouwing over de politieke ontwikkelingen onder de titel „The Events”.

Een interview met Dr. H. J. STOKVIS M.B.E.

Het aanstaand 25-jarig jubileum van onze directeur mijnheer Harry vonden wij als redactie een mooie gelegenheid voor een interview. Dus werd ik erop uit gestuurd. Ik ging naar het Secretariaat II tegenover het bureau van de heer Harry. Hier zetelt de Inspectie van de Buitenlandse Kantoren met de heren drs. D. J. Caspers en C. C. Kuneman als inspecteurs die de gang van zaken bij de buitenlandse kantoren op de voet volgen en zodoende naaste medewerkers zijn van de heer Harry. Hier bevinden zich ook de twee secretaresses mej. C. L. Baartman en mevr. C. W. Goudsmit. Beiden zijn zeer bedreven in vreemde talen, hetgeen nodig is daar met de buitenlandse kantoren en relaties meestal in een vreemde taal gecorrespondeerd moet worden. „Het kwam bijzonder goed uit”, zeiden de dames. Ik kon direct binnenkomen. „Gaat u zitten en wilt u een kop thee hebben?” vroeg de heer Harry. Een kop thee werd besteld en later gratievol geserveerd door Betsy (mevr. Wacker). „U heeft geluk”, zei de heer Harry, „dat ik even tijd heb, en u heeft gelijk om niet zo maar met de deur binnen te vallen. Daar houd ik namelijk niet van. Dat begrijpen een heleboel mensen niet en toch is dat duidelijk. Het binnen komen vallen stoort altijd. Of men is bezig om iets rustig te overdenken of — wat meer het geval is, want op kantoor heb ik bijna nooit tijd om iets rustig te kunnen overdenken, dat doe ik thuis of op reis — ik ben in een bespreking. De gene die dan zo maar binnen komt vallen, stoort dan practisch altijd en kan bovendien in 9 van de 10 gevallen niet vrijuit praten en moet dus weer terugkomen, moet weer terugwandelen, heeft een vergeefse reis gemaakt en tijd verloren, wat vervelend is.”

„Ja”, zei ik, „dat begrijp ik heel goed.” Intussen had ik een gouden penning in een houder ontdekt op de tafel. „Mag ik dit even bekijken?” vroeg ik. „Gaat uw gang”, zei meneer Harry. Er stond in gegraveerd aan de ene zijde de jaartallen 1946-1955 en aan de andere kant „in dankbare herinnering aan de grondvester van Javastal-Stokvis”. „Ja”, zei de heer Harry, „de heer Karim heeft deze voor mij laten slaan en heeft mij deze uitgereikt bij mijn afscheid in Djakarta, en daar was ik erg blij mee.”

„Ja”, zei ik, „Javastal heeft een grote plaats in uw leven gehad. Dat is toch zo? En kunt u mij daar iets van vertellen? Was het begin niet erg moeilijk?

Hoe was het werken met verschillende bevolkingsgroepen? Was daar een vakvereniging of kende men daar ook al het instituut van de Ondernemingsraad? Hoe was de sociale verzorging?”

„Wel, u vraagt mij een heleboel”, zei de heer Harry en vervolgde, „ik zal proberen hierop zo kort en juist mogelijk te antwoorden. Inderdaad heb ik mij ten volle ingezet om van Javastal een succes te maken. En ergens waar men zich ten volle voor inzet, neemt vanzelfsprekend een grote plaats in in iemands leven.

Het begin was inderdaad moeilijk. De huisvesting voor kantoren, magazijnen en voor het personeel bezorgde veel hoofdbrekens en ook de veiligheid. Zelf moest ik lange tijd in het hotel Des Indes een kamer delen met twee telkens wisselende gasten, die meestal 's morgens op de onmogelijkste tijden per vliegtuig moesten vertrekken en mij het slapen onmogelijk maakten en zelfs wel eens mijn tandenborstel meenamen. Verder wilden wij zo snel mogelijk de zaak rendabel hebben en moesten wij op de kosten letten. Ook onze eigen inkomsten werden heel laag gehouden. Ik erger mij tegenwoordig dikwijls, als iemand de kans krijgt om een nieuw kantoor op te bouwen en hij begint met hoge salariseisen. Daar kan ik niet bij. Men moet toch eerst verdienen alvorens de resultaten te kunnen plukken!

Wat het werken met verschillende bevolkingsgroepen betreft, dat is nooit een probleem geweest. Iedereen was voor ons gelijk. Onderscheid werd slechts gemaakt tussen hen die goed werkten en hen die slecht werkten. De eersten vonden wij normaal en op de tweeden werden wij aanmerkingen gemaakt, en omdat het rechtvaardig was, ook altijd aanvaard.

Er was één vakvereniging. Deze heet de Serikat Burul Javastal (vereniging van personeel van Javastal) (afgekort Serbujas) en had betrekking alleen op onze onderneming. Zij was wel weer aangesloten bij vakverenigingen van soortgelijke bedrijven. Deze vakverenigingen verkozen haar eigen bestuur. Bijna elke maand had een bespreking plaats tussen de directie en het bestuur van de Serbujas, en dit gebeurde altijd in een goede sfeer. Er werd beleefd maar vrijuit gesproken en geoordeeld en besloten naar de redelijkheid van de argumenten. De heer Karim (mijn collega) en ik stelden er ook prijs op hen in te lichten over de gang van zaken en onze grootste pro-

blemen. De gemeenschap van belangen van werkgever en werknemers kwam hierdoor sterk naar voren.

Tijdens het eerste lustrum in 1952 was het grootste bloemstuk van de Serbujas hetgeen de heer Van Randwijk de opmerking ontlokte „dat wij als directie er goed opstonden bij ons personeel”. Wij vonden dat normaal. De sociale verzorging ging de heer Karim en mij bijzonder ter harte. Een goede maatschappij-dokter werd aangesteld en goede sociale verzorgsters. Er heerste vrij veel tuberculose. Doorlichting vond dan ook regelmatig plaats en een goede en kostbare behandeling van de patiënten.

Voor huisvesting werd veel gedaan en niet alleen voor „trekkers” uit Europa. Een fonds werd gesticht voor moderner kampongbouw voor ons lagere Indonesische personeel. Een lang verlof werd ingesteld bij langdurige dienst, niet alleen voor het buitenlandse personeel. Een goed pensioenfonds werd gesticht en bijgestort voor de ouderen. Vakantieverblijven werden ingericht voor hoger en voor lager personeel enz.”

„Nou, u heeft mijn vragen werkelijk goed beantwoord, en wat u verteld heeft, bevestigt wat ik reeds gehoord had van de vele ex-Javastalers die in Europa of elders in onze Stokvis-organisatie wederom ingeschakeld zijn”, merkte ik op en vroeg, „het is toch ook hoofdzakelijk uw werk geweest dat deze mensen weer bij ons verder konden werken?”

„Inderdaad”, meneer Soesman, „ik heb niet de gewoonte om mijn mensen in de steek te laten en ik heb mij hiervoor dan ook ondubbelzinnig ingespannen. Bovendien is dat ook in het belang van Rotterdam geweest, niet alleen voor onze goede naam, maar ook omdat dit in het algemeen flinke mensen waren en harde werkers.”

„Nu, meneer Harry, zou ik iets willen weten over uzelf en uw gezinsleven, als ik niet onbescheiden ben en ik zou u willen vragen of u hobbies heeft en aan sport gedaan heeft of doet en daarin heeft uitgeblonken, of u leest of van concerten houdt.” „Natuurlijk”, zei de heer Harry, „dat kan ik u gemakkelijk meedelen. Van sport heb ik altijd gehouden zonder daarbij een uitblinker geweest te zijn. Alleen paardrijden heb ik in mijn jeugd goed gedaan en aan vele wedstrijden (concours hippiques, cross countries en dressuurproeven) meegedaan en veel prijzen gewonnen. Mijn broer, meneer Fred, hield ook veel van paardrijden in zijn jeugd en heeft